

ביום חמישי הקרוב:

כנס לציון 130 שנות דבוראות ב"נחלת ראובן",

במקום בו קם ענף הדבוראות בישראל.

על ראשית הענף

שמענו מיוזם הכנס, הדבוראי

הוותיק

משה פאר.

משה פאר ונכדו נעם ליד הכוזרות

החל ענף הדבש והדבוראות לפעול בארץ לפני 130 שנים. פאר מאמין בשימור ותיעוד ההיסטוריה, הוא אומר כי, הכול במדינה השתנה, אך שירת הדבורה עדיין מזמזמת, וזה הדבר המנחה אותו כל חייו, לכן הוא שוקד על תיעוד גידול דבורים בארץ ישראל כבסיס לכתיבת ספר על תולדות הענף בארץ. מאחר ודמויות המפתח מהעבר כבר ברובם אינם, הפרדסים - מקור הצוף העיקרי - נעקרו ובמקומם נבנו בתים ונסללו כבישים, החליט פאר, דרך שימור ההיסטוריה להעלות את המודעות לחשיבותה של המאביקה העיקרית בטבע ולשמור עליה מכל משמה.

לקראת ראש השנה ופסטיבל הדבש, יתקיים ביום ה' הקרוב, כנס לציון 130 שנות דבוראות ב"נחלת ראובן", כנס ציונה, היכן שקם ענף הדבוראות בישראל. הכנס נערך כפעילות משותפת של "בית ראשונים", עיריית נ"צ ומועצת הדבש וליוזמה הזו אחראי בן עירונו משה פאר.

משה פאר (פצ'ורניק), דבוראי ותיק מנס ציונה, הינו נצר למשפחת מייסדי ענף הדבוראות בארץ, הוא נינו של ראובן לרר, מי שהיה מראשוני הדבוראים בארץ ישראל וממייסדי נס ציונה. משה מקדיש את חייו לאיסוף מידע ותיעוד של ענף הדבוראות מאז ועד היום. לפאר אוסף נדיר של כוורות, מסמכים משנת 1917 והמון צילומים, דרכם ניתן ללמוד כיצד

משה לרר טועם דבש בתחרות שהייתה ברחובות. (ארכיון בית ראשונים)

פנינה ומשה אחיה באוהל הרדייה (ארכיון בית ראשונים)

פיתחו גרמנים טמפלרים שהתיישבו בארץ במחצית השנייה של המאה התשע עשרה והביאו עמם מאירופה ידע מתקדם בדבוראות. גדול הדבוראים היה הנרי בלדנשברגר, גרמני צרפתי פרוטסטנטי יוצא אלזס, שבא לארץ ישראל בשנת 1849.

זמן קצר לאחר בואם של ראובן ומשה לרר לוואדי חאנין, פגשו השניים את הנרי בלדנשברגר, וכך תיאר בלדנשברגר את המפגש במכתב הנמצא באוסף של משה פאר: "בחודשי הסתו נהגנו, אחי ואני להציב את כוורתינו באודי

ובתמורה שילם לרר באדמתו בקרבת אודסה.

לימים עלה ראובן לרר לארץ עם משפחתו ובנה את ביתו כאן ב"ואדי חנין" (מוזיאון "נחלת ראובן" שוכן על שרידיו). כשהם מתחילים לבנות את משקם ולחפש מקורות פרנסה.

אמנם גידול הדבורים היה מקובל בארץ מקדמת דנא, ומכאן כינויה "ארץ זבת חלב ודבש" והדבש נמנה עם המוצרים שעליהם גבה השלטון העותומאני מיסים, אבל לא נודע לענף זה חשיבות יתרה במשק הפלחי הערבי. חלוצי ענף הדבש בארץ ישראל המתחדשת היו ראובן לרר ובנו משה. את ענף גידול הדבורים בארץ ישראל,

וכך הוא מספר על הענף וכיצד החל.

בסוף המאה ה-19 עם הגעת הגרמנים הטמפלרים לישראל, גרמני בשם רייסלר רכש חלק מאדמות אזור ואדי חאנין, לימים נס-ציונה, בחשבו אותו לעמק ברכה. הוא שיקם ארבע בארות, נטע פרדסים וכרמי פרי, אך הקדחת תקפה את משפחתו, ותוך זמן קצר מתה כולה. רק הגבר ניצל וברח לרוסיה בתקווה להשיג יהודי ולמכור לו את האדמה שרכש. כך נפגש רייסלר עם ראובן לרר ועסקת החליפין בוצעה.

ראובן לרר ואשתו פייגה רכשו 2000 דונם בעסקת חליפין עם הגרמני רייסלר בלי לראות אותה תחילה ולעמוד על טיבה....

130 שנות דבוראות ב"נחלת ראובן"

30 נבנ pens

גמל מעביר כוורות. (ארכיון בית ראשונים)

משמיע קול גרוני שמשמעותו קדימה! ולצליל הפעמונים הקשורים במחרוזת תכלת, לצווארו הארוך של כל גמל, הייתה האורחה נעה בעקבותיו של חמור. התנועה התנהלה בנחת כל עוד לא נעקץ גמל על ידי דבורה. ואילו מאיר לרר סיפר כי אחד מכלי

רובין, לעתים קרובות עברנו על פני אחוזתו של מר לרר, וכך התיידדנו אתו. אחי הצעיר, שראה את הקשיים הכלכליים של מר לרר, הציע לו להתחיל בגידול דבורים בהזדמנות, זו הייתה ההתחלה". ראובן לרר כבר היה בן שישים וחשש שמא לא יעמוד כוחו להתחיל בענף חקלאי חדש וזר לו. אבל בנו משה שהיה צעיר וחרוץ, התלהב מן הרעיון, התמסר לענף וגם לימד את אחיו ואת גיסו פצ'ורניק (אבי סבו של משה) את מלאכת גידול הדבורים. אלא שהביקוש לדבש היה מועט מאוד. למרות כל הקשיים הכפיל לרר את מספר הכוורות שלו למאתיים, והיה

המתחדש בארץ ישראל וגם כל בניו גידלו דבורים. בלטו בהם יעקב - ממקימי ארגון מגדלי דבורים בישראל, מאיר שהיה בעל מכוורת גדולה, בתו חווה נישאה לאלכסנדר ליבשיץ, שהטביע את חותמו בענף גידול הדבורים בארץ ישראל והיה המדריך הראשון לגידול דבורים אשר הניח את היסוד לחקלאות המודרנית בארץ ישראל ולגידול הדבורים המדעי. השושלת כללה גם את ברוך משה פצ'ורניק, ובראשם יהושע שטיפח את המכוורת המשפחתית עד שהייתה למכוורת הגדולה ביותר בארץ

משה פאר ונכדו נועם במתקן המשפחתי לאיסוף הדבש

מעביר אותן על גמליו של עבדאלה קודקוט, סמוך לגדרה. פאר מעביר הלאה את הסיפורים ששמע מסבו, אחד מהם מתאר כיצד היו נודדים עם הכוורות בימים ההם - הגמלים הסבלנים היו כורעים ברך שלוש כוורות היומיומיות בכל צד על הדבשת ואחת בראשה ונקשרות בחבל. הגמלים היו נקשרים זה לזה והאורחה הייתה מוכנה לצאת לדרך. מוביל הגמלים היה

ישראל, בנו ראובן קיבל את אות יקיר הענף כנציג הדבוראות המתחדשת בנס-ציונה.

אריה פצ'ורניק שהצטרף להנהלת ארגון מגדלי הדבורים אמר בחייו בתחילת דרכו, כי, כשם שדבורה בודדה בטבע לא תשרוד, כך מגדלי הדבורים המנסים להתמודד לבד בשוק לא יצליחו בדרכם. ברוח הדברים הללו, טיפח שיתוף פעולה בין המשק הפרטי למשק ההסתדרותי והניח את היסודות להקמת מועצת הדבש, שבזכותה יודע מאז הענף שנים של שגשוג כלכלי.

בנוסף, מי שתרמה רבות ליסוד ארגון מגדלי הדבורים היא פנינה פצ'ורניק בתו של ראובן לרר, שנודעה באישיותה החזקה ובהשפעתה הרבה, סייעה במציאת פתרון לארגון השיווק ולחלוקתו באופן מסודר. בזכותה קמה בשנת 1918 אגודת מגדלי הדבורים העבריים בארץ ישראל, ששליש מחבריה היו איכרי נס-ציונה וואדי חאנין, זאת לאחר שעם כניסתו של הצבא הבריטי לארץ ישראל בשלהי מלחמת העולם הראשונה הוכנסו ארצה סוכר זול וריבה העשויה מפירות וסוכר ולכן מחיר הדבש צנח ועמו רווחיותם של מגדלי הדבורים.

העבודה החשובים של רועי הדבורים בעת ההיא היה סכין, כך גמל שהיה נעקץ והשתולל, עלול היה לשמוט מעליו את משא הכוורות הקשור לדבשתו ברצועות, חיתוך הרצועות במשיכת סכין מהירה היה מונע את הנזק שהיה עלול להיגרם בשל כך.

פאר מזכיר גם את השפה בה השתמשו בעבר, למשל - משה לרר היה הראשון שגידל דבורים בכוורות אופקיות בעלות עשרים ושש מסגרות, שנקראו בלשון המקומי "פלאצ'קס" - שטוחות.

כאמור היה משה לרר מגדל הדבורים העברי הראשון ביישוב היהודי

על יתר קורות הענף ומצבו כיום, תוכלו לשמוע בכנס ביום חמישי הקרוב. אנו נשתדל לסקר אותו.